

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Missie, visie en strategie

Zo nodig wordt ieder schilderij dat de Rijksdienst voor exposities of voor lange tijd uitleent eerst gerestaureerd, zoals deze koningsportretten uit ongeveer 1525 (Foto: RCE, Bas Kijzers)

Missie

De toekomst een verleden geven en het verleden een toekomst. Daar staat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed voor. We werken eraan om het culturele erfgoed van iedereen te laten zijn en om het te versterken in de samenleving van vandaag en morgen. Het erfgoed is van ons allemaal samen, van monumenten en museale voorwerpen tot archeologische resten en cultuurlandschap. En er is zeker werk aan de winkel. Want monumentale gebouwen vragen om eigentijds gebruik, gebieden zijn voortdurend in ontwikkeling, archeologische vindplaatsen verdienen behoud en beleving, en collecties mogen gezien worden.

Met de samenleving bepalen we wat tot ons erfgoed behoort, hoe we het waarderen en op welke manier we de kracht ervan in maatschappelijke ontwikkelingen inzetten. De *Erfgoedwet*, de *Omgevingswet*, het rijksbeleid en internationale verdragen vormen daar de basis voor. De Rijksdienst stelt de overheid, eigenaren, vrijwilligers, wetenschappers, ontwikkelaars, adviseurs en alle andere betrokkenen in staat om een rol in de erfgoedzorg te vervullen. Dat doen we met kennis, advies en financiële middelen. Hierbij zetten we ons in om aan verschillende perspectieven ruimte te bieden.

De medewerkers van de Rijksdienst doen dit met hart voor erfgoed en voor iedereen die ervoor zorgt. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed vormt een onderdeel van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en verbindt beleid, praktijk en wetenschap. We werken open en transparant en stellen onze expertise in dienst van de vragen van vandaag en morgen.

Visie

Bij dit alles hanteert de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed drie uitgangspunten: **erfgoed maak je samen, erfgoed vraagt om kennis en erfgoed is een vak apart.**

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed was nauw betrokken bij de transformatie van de Petruskerk uit 1884 in Vught tot onder meer bibliotheek, museum en Wereldwinkel (Foto: Jeroen Pulles)

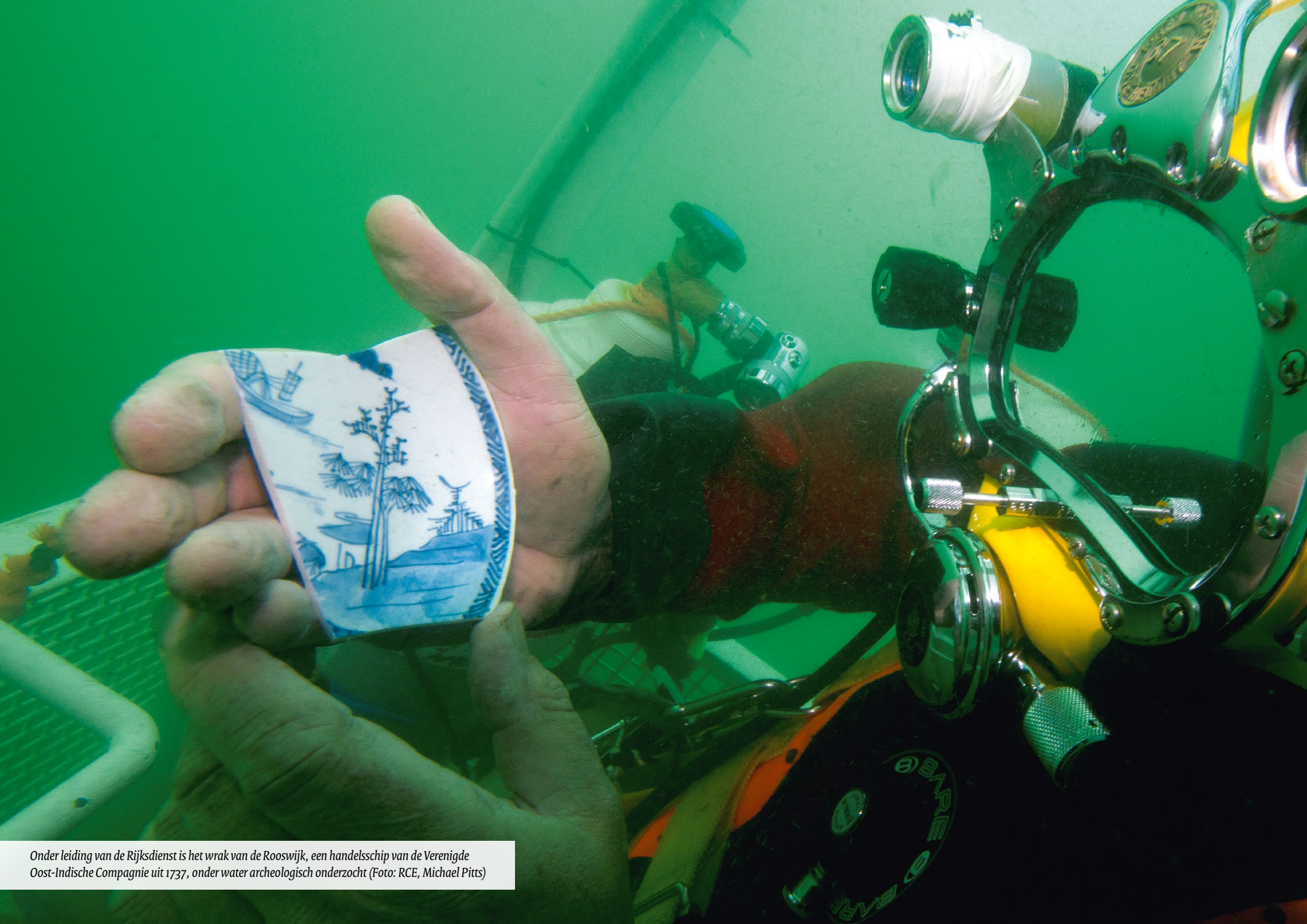

Erfgoed maak je samen

Cultureel erfgoed vertelt ons waar we vandaan komen en geeft ons houvast. Het vormt mede onze identiteit. Erfgoed is wat we de moeite waard vinden om aan volgende generaties door te geven. Het draagt economisch, sociaal en cultureel aan de samenleving bij. Maar de manier waarop mensen naar erfgoed kijken kan verschillen en daarom bepalen we samen wat we belangrijk vinden om te behouden. Om die reden organiseert de Rijksdienst het gesprek over de betekenis van erfgoed vanuit diverse inzichten, meningen en gevoelens. Elk perspectief is hierbij van waarde. Door inbreng van velen wint cultureel erfgoed aan betekenis en is het een verbindende kracht. Zo maken we allemaal samen erfgoed.

Mensen zetten zich in voor behoud en gebruik van erfgoed. Zonder burgerinitiatief zou Nederland niet zó rijk aan erfgoed zijn. Uitgaand van het *Verdrag van Faro* zet de Rijksdienst op gelijkwaardige participatie in.

Erfgoed wordt beïnvloed door maatschappelijke ontwikkelingen zoals klimaatverandering, verstedelijking, digitalisering en diversiteit. De gevolgen brengt de Rijksdienst in kaart. Ook biedt erfgoed inspiratie en oplossingen voor deze opgaves. Daartoe ontwikkelen we nieuwe instrumenten en methoden, samen met lokale, nationale en internationale organisaties binnen en buiten de erfgoedsector.

Onder leiding van de Rijksdienst is het wrak van de Rooswijk, een handelsschip van de Verenigde Oost-Indische Compagnie uit 1737, onder water archeologisch onderzocht (Foto: RCE, Michael Pitts)

Erfgoed vraagt om kennis

Voor behoud, gebruik en ontwikkeling van cultureel erfgoed is het cruciaal om de juiste kennis op het juiste moment beschikbaar te hebben. We koppelen onze kennis aan actuele inzichten uit de erfgoedzorg. Als rijkskennisinstelling legt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed dus continu de verbinding tussen beleid, wetenschap en praktijk. Daarbij dragen we zorg voor de kwaliteit en de borging van ons kenniswerk.

De Rijksdienst ontwikkelt kennis om de erfgoedzorg te ondersteunen. Dat doen we samen met eigenaren, vrijwilligers, andere erfgoedorganisaties en kennisinstellingen, marktpartijen en andere onderdelen van de overheid. We weten waar die kennis zich bevindt, welke kennis er ontwikkeld wordt en waar hiaten zitten. Om die te vullen doen we zelf onderzoek en werken we aan nieuwe manieren om kennis in landelijke en internationale netwerken uit te wisselen. Onze experts dragen bij aan lessen in beroepsopleidingen, aan universiteiten en in onderwijs voor professionele erfgoedzorgers. Bovendien zetten we digitale technieken in om gegevens met elkaar te verbinden. Zo maken we erfgoedkennis breed toegankelijk en toepasbaar.

Vakbekwame rietdekkers geven in Amsterdam de rijksmonumentale stellingmolen De Gooyer uit 1814 een nieuw dek (Foto: Stadsherstel Amsterdam, Normafotografie)

Erfgoed is een vak apart

Erfgoed is een vak apart, met tal van bijzondere, specialistische ambachten en disciplines. Van restauratietimmerman tot goudleerrestaurator, van archeozoöloog tot historisch geograaf, van bouwhistoricus tot conservator en van restauratiearchitect tot erfgoedambtenaar. Op alle niveaus van vorming en toetsing van plannen, uitvoering en onderzoek bestaat de erfgoedzorg dankzij een breed spectrum aan vaak kleinschalige specialismen. Dat vakmanschap in stand houden en overdragen op de volgende generatie is een gezamenlijke en grote taak. In deze bijzondere sector vervult de Rijksdienst een centrale rol en we hebben de ambitie om de erfgoedzorg telkens weer beter te laten functioneren. Onder andere door bij te dragen aan goed vakonderwijs en degelijke ambachtsopleidingen.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is behalve een kennisinstelling ook een uitvoeringsorganisatie. We zijn vakkundig en toegankelijk. We delen onze kennis met derden en zijn gericht op de uitvoering. We bouwen onze eigen, soms unieke specialismen uit, houden de staat van het erfgoed in de gaten, leveren advies in de praktijk, brengen kennis bij ruimtelijke ontwikkelingen in en verstrekken subsidies aan eigenaren om hun bezit te kunnen verbeteren. Het groeiende contact met eigenaren en gebruikers van cultureel erfgoed dat hieruit volgt, stelt nieuwe eisen aan onze dienstverlening, advisering en subsidieverlening.

We zijn betrouwbaar, dienstbaar, transparant en rechtvaardig. We beseffen dat wij voor andere organisaties een voorbeeldfunctie vervullen in de manier waarop wij met erfgoed omgaan en hoe we kennis en nieuwe technologieën toepassen. De komende jaren verkennen we met de rest van de erfgoedwereld hoe verder te werken aan de erfgoedzorg van morgen.

De Rijksdienst volgt de metamorfose van gebieden in de tijd. Natuurgebied De Blauwe Kamer bij Rhenen op de grens van Utrecht en Gelderland is behoorlijk open gebleven (Foto RCE, Robin Ammerlaan)

Strategie

De drie voorgaande thema's vormen de visie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed op de erfgoedzorg in de komende jaren. De Rijksdienst is actief in de domeinen gebouwd en groen erfgoed, archeologie, roerend erfgoed en het cultuurlandschap. Met kennis, advies, netwerken, instrumenten en financiële middelen helpen we anderen om hun rol in de zorg hiervoor te vervullen. We bepalen met de samenleving wat tot het erfgoed behoort en hoe we met erfgoed omgaan in het licht van maatschappelijke opgaven. We voeren rijkstaken uit die gericht zijn op behoud en ontwikkeling van erfgoed, in nauwe samenwerking en afstemming met de rest van de sector.

Gebouwd erfgoed

Van rijtjeshuizen, fabrieken, landgoederen met tuinen, boerderijen, kerken tot openbare gebouwen. Ons verleden is zichtbaar en tastbaar in talloze gebouwde en groene monumenten. Van alledaags tot bijzonder, elk met een eigen verhaal. Deze erfenis wil de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed levend houden door gebouwd en groen erfgoed in stand te houden en toegankelijk te maken voor zo veel mogelijk mensen. En als de oude functie niet langer mogelijk is, dragen we bij aan nieuwe bestemmingen.

We benoemen de cultuurhistorische waarde van de gebouwen en het groen en duiden de betekenissen ervan. We adviseren gemeenten en eigenaren over mogelijkheden om monumentale gebouwen te gebruiken, te veranderen en te verduurzamen. Dat doen we vanuit een brede blik en we stellen daarbij tal van vragen. Hoe doen we recht aan de waarde? Wat is het beste voor het behoud en het gebruik van het monument? Welke technologieën zetten we daarbij in? Wat doen we met erfgoed dat bedreigd wordt? Hoe kan het behoud efficiënter worden? En wat kunnen we van het buitenland leren?

De Rijksdienst verleent instandhoudings-, herbestemmings- en verduurzamingssubsidies aan eigenaren om hun monument een goede toekomst te geven. Gemeenten adviseren we bij het maken van afwegingen, bijvoorbeeld bij omgevingsvergunningen. Onze kennis en ervaring stellen we zo breed en toegankelijk mogelijk beschikbaar. Lokaal, persoonlijk en digitaal. Zo kunnen we samen de beste keuzes voor het erfgoed maken.

Ondertussen hebben we oog voor nieuwe erfgoedperiodes, zoals de wederopbouw (1940-1965) en post 65 (1965-1990). Bovendien verbeteren we het monumentenbestand door lacunes op te vullen. Dat gaat bijvoorbeeld over gebouwen uit het slavernijverleden, die ene verborgen parel of erfgoed dat nooit eerder in beeld was.

Speerpunten

Met kennis, advies en financiële ondersteuning bevorderen we het behoud van monumenten.

We zetten ons in om monumenten verantwoord te verduurzamen.

Nieuw erfgoed brengen we in kaart, bijvoorbeeld uit de periode post 65, het militaire verleden en de slavernijgeschiedenis. We wijzen nieuwe monumenten aan.

We actualiseren onze subsidieregelingen om het beschikbare geld zo effectief mogelijk te laten zijn.

1. De Domtoren in restauratie

De grote restauratie van de Utrechtse Domtoren is voor restauratiesteenhouwers een uitgelezen kans om te schitteren in hun vak. De verfijnde afwerking van het natuursteen krijg je alleen voor elkaar met traditioneel, ambachtelijk handwerk. Maar voor het grofmazige voorbereidende werk levert de machine prima ondersteuning. (Foto: copyright Raymond Rutting)

2. Ketelhuis als kantoor

Rijksbouwmeester Jacob van Lokhorst ontwierp dit ketelhuis in 1903 voor elektriciteit en warmte in de gebouwen van de toenmalige Polytechnische School in Delft. Het is nu getransformeerd tot kantoor, met bijzondere aandacht voor verduurzaming. (Foto: Vakwerkhuis, Boudewijn Bollmann)

3. Het interieur van Kasteel Eerde

Alsof de achttiende eeuw nooit afgelopen is. Zo valt na een restauratie de bel-etage van Kasteel Eerde bij Ommen weer te beleven. Ook meubels uit de collectie van de Rijksdienst dragen aan het historische beeld bij. (Foto: Cor Bouwstra)

Archeologie

Veel informatie over ons verleden kunnen we aflezen uit archeologische resten onder de grond of onder water. Onze huidige samenleving hebben we daar letterlijk bovenop gebouwd. Het uitgangspunt is dat we het archeologische erfgoed zo veel mogelijk ongestoord bewaren. Er moet al het nodige worden opgegraven voor bouwactiviteiten, ook op zee, dus waar het kan laten we het met rust. Ook omdat toekomstige generaties er meer informatie uit kunnen halen dan wij nu.

De Rijksdienst helpt eigenaren van archeologische rijksmonumenten, gemeenten en organisaties in de ruimtelijke ontwikkeling en de bouw om het verleden van de plek waaraan ze werken op waarde te schatten. Dat doen we met kennis en door te adviseren hoe zij het beste met archeologisch waardevolle locaties om kunnen gaan.

Ook ondersteunt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gemeenten digitaal en ter plekke bij de omgang met archeologische rijksmonumenten en andere vindplaatsen. Dit doen we met oog voor maatschappelijk draagvlak. Of het nu gaat om iemand die een huis wil bouwen of verenigingen die zich lokaal met archeologie bezighouden.

De Rijksdienst bouwt aan samenhang in de archeologische kennis en deelt deze via publicaties, gegevenssystemen en kaarten. Steeds nadrukkelijker geven we daar vorm aan door kennis met andere gezichtspunten te verbinden. Dat doen we door verder te kijken dan die ene opgraving en te leren uit de samenwerking met anderen. Zo ontstaat een steeds beter beeld van de manier waarop het menselijke bestaan zich in Nederland heeft afgespeeld. Er komen waardevolle inzichten en prachtige verhalen boven water, die ons onzichtbare verleden tot leven brengen en als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen kunnen dienen.

Speerpunten

Samen met andere organisaties zorgen we voor een goed werkende archeologie.

In contact met de eigenaren stimuleren we het behoud van de archeologische rijksmonumenten. Daarbij houden we scherp in de gaten hoe dat behoud verloopt.

We bevorderen archeologisch onderzoek van hoge kwaliteit.

We spannen ons in voor meer wisselwerking tussen archeologie en samenleving.

1. Boerderijen 1250-1650

Over boerderijen tot 1250 en na 1650 is veel informatie voorhanden. Voor de tussenliggende periode geldt dat niet. De Rijksdienst maakte onderzoek mogelijk dat deze lacune van vier eeuwen opvult.

(Foto: M. Schabbink, RAAP Archeologisch Adviesbureau)

2. Het koperplatenwrak

In 2019 bleek er in de Noordzee bij Terschelling een scheepswrak uit de zestiende eeuw te liggen. De Rijksdienst deed onderzoek naar de koperen platen die het schip vervoerde. Ze wogen samen meer dan dertien ton en waren in het bezit van de Duitse handelsfamilie Fugger.

(Foto: RCE, Margareta Svensson)

3. Archeologische paspoorten

Om de eigenaren beter te informeren geeft de Rijksdienst archeologische rijksmonumenten-paspoorten uit. Zo ook voor de rijksmonumentale hunebedden in Drenthe en Groningen. In elk boekje staat specifieke informatie over de vindplaats en hoe de eigenaar daar het beste mee om kan gaan.

(Foto: RCE, Bert van As)

Roerend erfgoed

Onze geschiedenis zien we terug in een scala van objecten, van kunstwerken tot gebruiksvoorwerpen, van meubels tot gereedschap. Zij vertellen ons over de manier waarop we vroeger leefden en ons uitten. Altijd hebben ze meerdere betekenislagen, afhankelijk van het perspectief dat iemand heeft.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geeft de veelzijdigheid van dit roerende erfgoed een plek in de zorg ervoor. Dat doen we door de eigenschappen van de objecten te laten zien en de geschiedenissen die erbij horen te vertellen. Maar ook door ervoor te zorgen dat iedereen zelf kennis kan maken met die verschillende perspectieven en inzichten.

Bovendien brengt de Rijksdienst beheerders en eigenaren van collecties van deze voorwerpen met elkaar in verbinding. Het maakt niet uit of het professionele erfgoedinstellingen zijn, particuliere verzamelaars of bedrijven. We ondersteunen hen bij het beheren, behouden en toegankelijk maken van de objecten. Voorwerpen uit de kunstcollectie van de Rijksdienst lenen we ruimhartig uit. En met collectienederland.nl bieden we een infrastructuur aan waarmee digitale presentatie en verbinding van collectiegegevens mogelijk zijn.

Ook ontwikkelt de Rijksdienst nieuwe manieren om roerend erfgoed zichtbaar te maken, al dan niet digitaal. Musea en andere organisaties helpen we met concrete adviezen en materiaaltechnisch onderzoek. We brengen ervaring en expertise met elkaar in verbinding en koppelen organisaties die elkaar anders nooit zouden ontmoeten. Dat doen we ook als adviseur en aanjager als het gaat om verduurzaming. Daar is nog veel te winnen.

Speerpunten

Aan musea, particulieren en private organisaties leveren we kennis over beheer, behoud en digitale ontsluiting van roerend erfgoed.

We dragen bij aan de opbouw van een meerstemmige, zogenoemde Collectie Nederland door kennis en maatregelen ter bevordering van behoud te ontwikkelen.

We doen onderzoek naar de herkomst van de voorwerpen in onze eigen collectie en stimuleren anderen dat ook te doen.

1. Lab op pad

Om iedereen kennis te laten maken met natuurwetenschappelijk onderzoek van roerend erfgoed ontwikkelde de Rijksdienst het Lab op pad. Onze onderzoekers pakken hun apparatuur op en gaan ermee naar musea in heel Nederland. (Foto: RCE, Bas Kijzers)

2. Kunstcollectie

De Rijksdienst beheert een deel van de verzameling kunst en ander roerend erfgoed van het Rijk. Deze Rijkscollectie is beschikbaar voor bruiklenen aan musea en andere openbare instellingen. Op de foto een van de veertien panelen van het kunstwerk *Who's a criminal?* uit 1980 van kunstenaar Peter Kouthoofd. (Foto: RCE, Wendy Oakes)

3. Herkomstonderzoek

We onderzoeken cultuurobjecten die in de periode 1933-1945 werden geroofd of op een andere manier uit Nederland zijn meegenomen. Hiermee hopen we de kunstwerken en meubels aan de rechtmatige eigenaren en hun erfgenamen terug te kunnen geven. (Foto: RCE, Bas Kijzers)

Cultuurlandschap

Kijk om je heen en je ziet historie. Overal en altijd. In de stad, op het platteland en aan de kust. Onze leefomgeving vertelt verhalen over keuzes die ooit zijn gemaakt. En alles wat we vandaag de dag doen, heeft invloed op het landschap van morgen. We bouwen letterlijk samen aan de kwaliteit van elk gebied. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is zich bewust van de invloed die de beslissingen van vandaag op het cultuurlandschap hebben.

Met regionale en lokale organisaties kijken we hoe we de ontwikkeling van natuur, landbouw en ander landschap in balans kunnen houden met klimaat, verduurzaming, verstedelijking en groeiende mobiliteit. Wat willen we behouden? Waar hoort de cultuurlandschappelijke waarde de doorslag te geven? En waar moeten we vernieuwen? De Rijksdienst zet digitale technologie in om de historie van een gebied te analyseren en te projecteren op nieuwe ontwikkelingen. Zo denken we mee over het effect van windturbines en zonneparken op het cultuurlandschap.

De komende jaren staat de maatschappij voor veel grote opgaven in onze leefomgeving om ons land sociaal, economisch en technologisch te blijven ontwikkelen. Erfgoed in het algemeen en landschappelijke kwaliteiten in het bijzonder zijn daarbij een volwaardig belang. Alle ruimtelijke opgaven betreffen het combineren van oud en nieuw. Deze gedachte brengt de Rijksdienst concreet, praktisch en op zowel regionaal als lokaal niveau in. Door onze kennis te delen en actief het gesprek aan te gaan geven we het verleden een stem in de ontwikkelingen van de toekomst.

Speerpunten

We leveren integrale kennis over de landschappelijke waarde van stad, land en water en zetten deze in voor ruimtelijke aanpassingen.

We verzamelen gegevens over landschappelijk erfgoed, ontwikkelen kennis en maken deze toegankelijk.

Betrokkenen bij grote ruimtelijke transitie voorzien we van kennis en handvatten, zodat gebieden in ontwikkeling hun historische eigenheid kunnen behouden.

1. Historische bossen

Bij de aanplant van veel nieuw bos in Nederland is kennis van de geschiedenis goed bruikbaar om dit een historische logica te geven. Welk type bos kwam waar voor?

(Foto: Martijn Boosten, SBB)

2. Erfgoedatlas

Om cultureel erfgoed in ruimtelijke vraagstukken richtinggevender te laten zijn is het noodzakelijk historische kennis op een heldere manier aan te bieden. Zo kan deze doeltreffend ingezet worden.

(Foto: copyright Siebe Swart)

3. Stadsgenese

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn gebaseerd op het type ondergrond en de waterstromen. Met Stadsgenese hebben we een richtsnoer ontwikkeld dat helpt dit inzichtelijk te maken.

(Foto: Ministerie IenW, Raimond Kollman)

Missie, visie en strategie

Versie: januari 2024

Coverfoto voor: In 2023 is het rijksmonumentale Eise Eisinga Planetarium uit 1781 in Franeker als werelderfgoed erkend (Foto: RCE, Herman Zonderland)

Coverfoto achter: De Rijksdienst inventariseert welke gebouwen uit de jaren 1965-1990 bescherming als rijksmonument verdienen. Dit is het Hilversumse woonerf Wandelmeent uit 1977 (Foto: RCE, Ruben Ferwerda)

Opmaak: Vorm de Stad, Amsterdam
Drukwerk: Xerox, Den Haag

© Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed, 2024

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl